

УДК 332.056

ОСОБЛИВОСТІ КЛАСТЕРИЗАЦІЇ В УКРАЇНІ**Ірина Гращенко***Державний університет «Київський авіаційний інститут», Київ*

Ключові слова: кластеризація, економічний розвиток, малий та середній бізнес (МСБ), інновації, конкурентоспроможність, державна підтримка, промислові кластери, повоєнне відновлення, регіональний розвиток, європейська інтеграція, European Cluster Collaboration Platform (ECCP).

У сучасних умовах економічного розвитку України процес кластеризації набуває дедалі більшого значення, оскільки сприяє підвищенню конкурентоспроможності регіонів, залученню інвестицій, розвитку малого та середнього бізнесу (МСБ) та інноваційних екосистем. Особливо актуальною ця тема стає у контексті повоєнного відновлення, коли необхідно ефективно мобілізувати наявні ресурси для стимулювання економічного зростання та технологічного розвитку. Кластерний підхід уже довів свою ефективність у країнах ЄС, де близько 25% загальної зайнятості припадає на кластери, що робить цей інструмент важливим для інтеграції України в європейську економіку. Останні дослідження демонструють, що кластерний рух в Україні розвивається нерівномірно. Найбільш активними є ІТ-кластери у Львові, Харкові, Києві та Дніпрі, аграрні кластери у Вінницькій та Полтавській областях, а також машинобудівні та енергетичні об'єднання. Водночас кластеризація відбувається переважно стихійно, через ініціативу бізнесу та наукових установ, без належної державної підтримки. У 2020 році було презентовано Національну програму кластерного розвитку до 2027 року, однак повномасштабна війна внесла значні корективи у її реалізацію. Кластеризація – це процес об'єднання підприємств, організацій та установ у межах географічно визначених регіонів задля спільного використання ресурсів, технологій та підвищення інноваційного потенціалу. Кластери можуть включати малий та середній бізнес, науково-дослідні інститути, університети та органи державної влади. Перспективи кластеризації у післявоєнний період в Україні пов'язані з необхідністю швидкого економічного відновлення та структурної модернізації національної економіки. Успішна реалізація кластерного підходу сприятиме посиленню конкурентоспроможності українських підприємств, стимулюванню інноваційної діяльності, розвитку експортного потенціалу та інтеграції країни у європейські та світові виробничі ланцюги. Особливості кластерного розвитку в Україні характеризується: низький рівень державної підтримки та відсутність комплексної кластерної політики; нерівномірний розвиток кластерів за галузями та регіонами; обмежена кооперація між підприємствами, науковими установами та державою; недостатнє фінансування кластерних ініціатив та складнощі із

залученням інвестицій; вплив війни на розвиток кластерів: переїзд підприємств, руйнування логістичних зв'язків, трансформація кластерів у нові напрями, зокрема військові технології та оборонну промисловість; адаптація до європейських стандартів та інтеграція у європейський кластерний простір через членство в European Cluster Collaboration Platform (ECCP).

Важливим напрямом розвитку кластерів стане їхня роль у відбудові критичної інфраструктури, зокрема у сферах логістики, енергетики, машинобудування та будівництва. В умовах значних руйнувань, спричинених воєнними діями, кластерні ініціативи можуть забезпечити ефективну кооперацію між підприємствами, науковими установами та державними органами, що сприятиме підвищенню продуктивності та зниженню витрат на реалізацію великих проєктів. Ключовою особливістю післявоєнного кластерного розвитку буде необхідність інтеграції українських виробничих та технологічних компаній у міжнародні ринки. Це передбачає адаптацію до європейських стандартів, впровадження цифрових технологій та розвиток екологічно орієнтованих рішень, що відповідають принципам «зеленої економіки». Інноваційна складова кластерного розвитку є важливим фактором економічного зростання у післявоєнний період. Співпраця між бізнесом та науковими установами сприятиме розширенню науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт, особливо в галузях оборонних технологій, ІТ, біотехнологій та альтернативної енергетики. Це, своєю чергою, сприятиме комерціалізації наукових розробок та створенню нових високоінтелектуальних робочих місць. Державна політика відіграє важливу роль у формуванні сприятливого середовища для кластеризації. Створення національної стратегії кластерного розвитку, розширення програм фінансової підтримки, стимулювання інвестицій у кластери та розвиток інституційної бази є критично важливими завданнями для забезпечення ефективної реалізації кластерної моделі.

Висновки

Післявоєнна кластеризація в Україні може стати основою для прискореного економічного розвитку, підвищення технологічної незалежності та інтеграції у глобальні ланцюги створення вартості. Водночас її ефективність залежатиме від здатності держави, бізнесу та наукової спільноти до координації спільних зусиль у створенні інноваційної та стійкої економічної системи.

Список використаних джерел:

1. Юрчак О. Що необхідно для розвитку кластерів в Україні. GMK Center. URL: https://gmk.center/ua/opinion/shho-neobhidno-dlya-rozvitku-klasteriv-v-ukraini/?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 26.03.2025).
2. Лаврентій В. Моя хата не скраю. Навіщо малому та середньому бізнесу об'єднуватися в кластери – Forbes.ua. Forbes.ua | Бізнес, мільярдери, новини, фінанси, інвестиції, компанії. URL: <https://forbes.ua/business/moya-khata-ne-skrayu-navishcho-malomu->

[ta-serednomu-biznesu-obednuvatisya-v-klasteri-15042024-20466?utm_source=chatgpt.com](https://doi.org/10.2478/ta-serednomu-biznesu-obednuvatisya-v-klasteri-15042024-20466?utm_source=chatgpt.com) (дата звернення: 26.03.2025).

УДК 658.562

АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ ЯКОСТІ ЗА ДОПОМОГОЮ ДІАГРАМИ ІСІКАВИ

Дмитро Сеченєв

Державний університет «Київський авіаційний інститут», Київ

Науковий керівник – Вікторія Хороших, к. держ. упр., доцент

Ключові слова: діаграма Ісікави, якість продукції, контроль якості, фактори впливу, постачальник.

Забезпечення високої якості продукції є критично важливим для конкурентоспроможності підприємства. Низька якість продукції від постачальників може призвести до значних втрат та зниження довіри споживачів. Одним із ефективних інструментів аналізу причинно-наслідкових зв'язків, що впливають на якість, є діаграма Ісікави [1, с. 183].

У даному дослідженні використано метод причинно-наслідкової діаграми, відомої як діаграма Ісікави. Цей метод дозволяє систематизувати та візуалізувати основні фактори, що впливають на якість продукції від постачальника, шляхом групування їх за категоріями: методи, персонал, машини, матеріали, вимірювання та навколишнє середовище.

Діаграма Ісікави, також відома як діаграма «риб'ячої кістки» (англ. Fishbone Diagram), причинно-наслідкова діаграма (англ. Cause and Effect Diagram) або діаграма аналізу кореневих причин, є ключовим інструментом для оцінки, контролю та вдосконалення якості виробничих процесів. Вона являє собою графічний метод аналізу, що дозволяє виявити та систематизувати причинно-наслідкові зв'язки між різними факторами, які впливають на досліджуваний результат. Своєю структурою ця діаграма нагадує скелет риби, що наочно демонструє взаємозв'язок між причинами та їхнім впливом на проблему [3, с. 68-69].

Методика, запропонована Ісікавою, передбачає виконання аналізу в кілька етапів:

- визначення всіх можливих причин і факторів, що впливають на досліджуваний результат;
- групування виявлених чинників за смисловими та причинно-наслідковими категоріями, такими як персонал, обладнання, технології, матеріали, зовнішнє середовище тощо;